

Toros Yörüklerinin Yaşamsal Sorunları Panel ve Çalıştayı

[Yörük kültürü turizme kazandırılarak kültür ekonomisine dönüştürülebilir]

PANEL

Tarih: 08.05.2015

Yer: Mersin Ün. Uğur Oral Kongre Merkezi A Salonu, Mersin

Saat: 10.00

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Nilgün Çıblak Coşkun – Mersin Ün. FEF Türk Dili ve Edebiyatı Böl.Bşk.
Hilmi Dulkadir – Mersinli Yörükler Derneği / Yörük Tarihi ve Yörük Kültürü
Döndü Can – Mersin Ün. Türk Dili Bölümü / Yayla Hayvancılığında Verimli Yaşam ve Göç Yolları
Halil İbrahim Yağal - Göç Eden Sarıkeçililer Derneği Bşk. / Yörüklerin Temel Sorunları

ÇALIŞTAY

Tarih: 08.05.2015

Yer: Mersin Ün. FEF Salonu, Mersin

Saat: 14.00 – 18.00

Katılımcılar

Prof. Dr. Nilgün Çıblak Coşkun – Mersin Ün.

Döndü Can – Mersin Ün.

Ali Keş - Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü Şb. Md.

İbrahim Doğan – Mersin Çevre ve Şehircilik İl Md.

Canan Dinler - Yapı İşleri Genel Müdürlüğü

Fusun Yasemin Tan - Yapı İşleri Genel Müdürlüğü

Abit Baca - Mersin Orman Bölge Müdürlüğü (Bölge Md.)

Tahir Yılmaz - Mersin Orman Bölge Md.lüğü

Hidayet Dinçer – Mersinli Yörükler Derneği Bşk.

Hilmi Dulkadir – Mersinli Yörükler Der.

Hasan DüNDAR – Yörük Türkmen Vakfı Bşk.

Halil İbrahim Yağal – Göç Eden Sarıkeçililer Der. Bşk.

Hilmi Özaydın – Taşeli Yörükleri Der. Bşk.

Ferda Er – Toroslar Belediyesi

Yaşar Celal Aslan – Arslanköy Yörükleri Derneği

Uğur Ay – Arslanköy Yörükleri Derneği

Kadir Keçebaş - Emekli Öğretmen (gönüllü)

Bayram Küpeli Güneydoğum Derneği

***

Toros Yörükleri konusunda yapılan bu ilk çalışmanın raporu 3 başlıkta ele alınmıştır

1. Yörük kültürü ve tarihi
2. Göç yolları
3. Yörüklerin yaşamsal sorunları ve çözüm önerileri

YÖRÜK TARİHİ VE KÜLTÜRÜ

YÖRÜK TARİHİ VE KÜLTÜRÜ

Türkler M.Ö. III. yüzyılda Mete Han'la ilk göçer Türk İmparatorluğu'nu kurdular.

X. yüzyıldan itibaren uzun süren göç dalgasıyla Anadolu'ya gelmeye ve yurt tutmaya başlayan Türkler, Orta Asya'dan Harran Ovası'na, Kuzeyde Ankara Ovasına, Bütün Anadolu'ya; oradan da Balkanlara doğru akın ettiler.

Kayı, Kınık, Kızık, Bayındır, Çavundur, Bayat, Kara-Evli, Yüreğir, Çepni, Yazır, Döğür, Dodurga, Yaparlı, Avşar, Beğ-Dili, Peçenek, Salur, Eymür, Ala-Yundlu, Yıva adlı Oğuz boylarıydı bunlar.

Yeni coğrafyaya yani Anadolu'ya gelen göçebe unsurlar, büyük gruplar halinde ve aynı adı taşıyan topluluk için nispeten homojen ve lokalize sayılacak durumda idiler. Örneğin Dulkadir Eli bir yerde, Danişmendlü Ulusu bir yerde, Bozulus bir yerde idi. Öyle ki, sonraki yüzyıllarda haklarında yerleştirme kararı verildiğinde bile nispeten bir arada idiler.

Anadolu göçer kültürünün sosyal temelleri "**aşiret**" halindeki toplumsal örgütlenme biçiminde yatar. Sosyolojik anlamıyla kan bağına ve geniş akrabalık tabanına dayalı; gelenekçi, kapalı, cemaat tipi toplum özellikleriyle tanımlanan aşiretler, aynı zamanda göçebe hayvancılık ekonomisiyle bütünleşmiş topluluklardır.

Gerek Osmanlılar'dan önce, gerekse Osmanlı İmparatorluğu döneminde **konar-göçer** toplulukların tümünün il ya da ulus adı altında toplandıkları biliniyordu ve kendi içinde boy, aşiret, oymak, cemaat gibi bölümlere ayrılıyordu. Türklerin Anadolu'ya girmelerinden itibaren "**Türkmen**" ya da "**Yörük**" adı altında toplanan grupları, işte bu konar-göçer aşiretler oluşturmaktaydı.

Türkmen adının geldiği yer

XI. yüzyılın başlarında Oğuzların İslamiyet'i kabul ettikleri ve Türkmen adını aldıkları görülür.

Bir görüşe göre Müslümanlar, Müslüman Oğuzlara "Müslüman Türk" anlamına gelen "Türkmen" demişlerdir. Bazılarına göre kelime Türk+İman (İbn Kesir, Mehmet Neşri), Caferoğlu "bazılarına göre ise Türk+man'dan türemiştir, Vambery'e göre kelime Türk ile Men-Man ekinden türemiştir. Bu ek, kelimeye kocaman, şişman, fazlalık, üstünlük manası verir.

Ziya Gökalp de "Türkman", "Türkmen" ayrımı yapmaktadır.

Divanü Lügat'e göre Türkmen adının Oğuzlar'ın Müslüman olan gruplarına verildiğini belirtir.

Zeki Velidi Togan, Oğuzlar'ı göçebe, Türkmenleri yarı göçebe unsurlar olarak kabul etmiştir.

Prof. Dr. Faruk Sümer'in Oğuzlar'la ilgili geniş araştırmasında Oğuzların eş anlamı "TÜRKMEN" olarak verilmiştir.

Ali Rıza Yalçın'ın Güney Anadolu'daki oldukça yaygın bir alan incelemesini ihtiva eden araştırmasının adı da "Cenupta Türkmen Oymakları"dır.

Dikkat edilirse birçok araştırmada Türkmen deyimini yaygın olarak kullanılmaktadır.

Oğuzların, İslâmiyeti kabulden sonra Türkmen lakabını almalarını ve Anadolu'ya gelişlerinde diğer göçebe Türk unsurları ile birlikte hareket ettiklerini göz önünde tutan bazı müellifler, "Yörük kelimesi ile "Türkmen" kelimesinin aynı manada kullanıldığına işaret etmişlerdir.

Yörük adının geldiği yer

"Yörük" adına ilk defa, 13. yüzyılda Gıyasettin Keyhüsrev'in fetihleri sırasında rastlanmaktadır. Eğridir'den söz edilirken, tüm sahaların ve ormanların "İğdir Yörüğü" ile dolduğu söylenir.

Osmanlılar döneminde, XVI. yüzyılda konup-göçer olan Türkmenlere "Yörük" adı verilmiştir.

Yörükler hakkında bilgiye, ilk defa, Fatih ve Sultan Süleyman Kanunnameleri'ndeki hükümlerde rastlanır.

Yörük, Anadolu'ya gelip yurt tutan göçebe Oğuz Boylarını "Türkmenleri" ifade eden bir kelimedir. "Yörük" kelimesi, "yürümek"den yapılmış bir isim değildir! Bu kelime sıfattır; aslı da "Yügrük" dür. Hiç bir Yörük, bu kelimeyi yürümek manasında kullanmaz.

Öte yandan, Yörükler hakkında yapılan tetkikler çok az olup bunlar da birbirine uymayan fikirleri ihtiva etmektedir.

İlim âleminde Yörük kelimesi ilk defa 17nci asrın sonlarında kullanılmaya başlanmıştır. 1730'larda ve daha sonra Hammer ve Kiepert Yörüklerden bahsetmiştir (Bayraktoroviç. Eneyl. de l'İslâm tome: V).

Ancak 19ncu asrın sonlarına doğru esaslı ve tam tetkikler olmamakla beraber Yörüklerden bahseden bir takım eserler görülmektedir.

İskânlar

Göçebe unsurlar, hangi siyasal örgütlenme içinde olursa olsunlar genelde bir süre sonra merkezi yönetimin ayağına dolaşırlar.

Türkmen-Yörük boyları kendi kurdukları devletlerde bile iktidar mücadelesine girerler. Tabir caizse, göçer unsurların her biri başa güreşecek, devlet olacaktır.

Nihayetinde, Anadolu'da 1690 yılına gelindiğinde İmparatorluk, göçer unsurlar için "ıslah ve iskân" paketleri açar, Yörükler için acı ve zor günler başlamaktadır.

1692'de 70 kadar oymağa ferman gönderilir. Sürgün adresleri "Arap Çölü-Rakka"dır. Yörükler Rakka, Hama, Humus'a yerleştirilirler. Ancak kısa sürede buradan kaçışlar başlar. İkinci sürgün dalgası ile "Harran'a iskân edilirler.

1701'de iskândan kaçan "Haytalar" ve "Eski Yörükler" İçel'e iskâna zorlanır. 1708'de Yörükler tekrar Teke yöresine dağılırlar. Sonradan bir bölümü yakalanıp Kıbrıs'a gönderilir.

1720'de Şam, Yörük nüfusla takviye edilir.

1728'de Kayseri, Zamantı, Pınarbaşı'na iskânlar başlar. "Kozandağlılar" Çukurova'ya, Orta Toros'un yoğun Yörük toplulukları İçel'e, Antalya ve Isparta'daki dağınık Yörükler Taşeli – Taşeli (Eski İçel) yaylalarına yerleştirilir.

Orta Anadolu Yörükleri için 1732'de ferman çıkarılır. Halep'ten Batı Anadolu'ya kadar Toros silsilesinin kasaba ve köylerine Yörük iskânı yapılır.

Kıbrıs'a sürgünlerin ilki 1712'de başlamış, 1741'de sona ermiştir.

Yörükleri zorla yerleşik düzene geçirme girişimlerinin sonuncusu Çukurova'da görülür.

Son devrin büyük devlet adamı ve âlimlerinden Ahmet Cevdet Paşa'nın kaleme aldığı, Yusuf Halaçoğlu'nun yayına hazırladığı XIX yüzyıl tarihi ve siyasi hadiselerini içeren "MA'RUZAT" adlı eserde bahsedildiği üzere, ünlü Osmanlı Paşası, "Derviş Paşa" komutasında, hicri 1281 senesi Muharrem ayında 7 tabur piyade, 1 alay süvari top ve mühimmatla Yörüklerin ıslahı ve iskânı için Çukurova'ya sefere çıkmıştır. Adına "Fırka-ı Islahiyye" denilen ordu; İskenderun'dan Maraş ve Elbistan'a, Kilis'ten Niğde'ye ve Kayseri'ye, Adana'dan Sivas'a kadar olan coğrafyada bulunan tüm oymak ve Cemaatleri hedef almıştır.

Adı geçen eserde Yörükler için yapılan tanımlamada: “Ekser ahalisi Selçukilerden kalma Türklendir ki Farsah (Varsak) aşiretinden münteşâ’ib cemaatlerdir ve bu dağlular Kozanoğulları’nın piyade askeri olup Çukurova’da kışlayup, yazın Anadolu içerisindeki yaylalara giderlerdi” denilmektedir.

Eserde, Kozan ile Adana arasındaki kışlaklarda Avşar ve Sirkıntılı adıyla “iki büyük Türkmen aşireti” nin varlığından da bahsedilir.

Fırka-ı İslahiyye’nin Çukurova seferinde 1 yıl içinde yörede yaşayan bütün Yörükler dize getirilmiş, beyleri uzak illere sürgün edilmiş, dağlara kaçan oba beylerinin teslim oluncaya kadar kadın ve çocukları tutsak edilmiş, sonuç itibariyle Yörükler çok büyük acı çekmiştir.

Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın, dağlar bizimdir
dizesiyle tanıdığımız ünlü halk ozanı Dadaloğlu’nun ağıt ve koçaklamalarında bu acılar dile getirilir.

Ozan’ın bir deyişinde:
Avşarlar’ı oyun edip sürdürdüler
Dönelere rütbe geldi duydun mu?
Türkmenler’i top tüfekte kırdılar
Ermeni’den casus oldu duydun mu?

İskânın ikinci perdesinde “Dulkadir Ulusu” ve “Bozulus”un boy ve obaları yerleştirilir. Tanzimat ve 1842 düzenlemesiyle iskâna daha bir çeki düzen verilir. Bu düzenlemede, Yörük beylerine mühür verilerek “muhassıl” edilir.

İçel’de Yörükler

İç-il; Osmanlı devrinde, bitmez tükenmez insan kaynağı idi. Buradan komşu bölgelere her asırda göçler olmuş ve bunlar, muhtelif sebeplerle oralarda zayıf duruma düşen Türk nüfusunu güçlendirmişlerdir.

Daha II. Bayezid devrinde Boz-doğan ve Boz-Kırlu’dan olmak üzere önemli kolların Orta Anadolu’daki Koçhisar yöresine göç etmiş oldukları görülüyor. Yine aynı devirde daha az ehemmiyetli oymakların da Teke (Antalya) bölgesine göç ettikleri biliniyor.

Kıbrıs’ın fethinden sonra da bu adada Türk nüfusunu kuvvetlendirmek için İç-İl Bölgesi’nden zaman zaman Yörükler gönderilmiştir. Bugün Kuzey Kıbrıs’ta, Gülnar’dan, Silifke’den gönderilen Yörükleri ve onların ortak kültürlerini görmek mümkündür.

Daha sonraki asırlarda da, İç-İl’den mühim göçler olmuştur. Bu göçler, bilhassa komşu bölge Çukurova’ya yapılmıştır. Buraya göçen oymakların başında “Boz-Doğan” ile ona mensup “Melemenci (Menemmenci)”, “Kara-Hacılı”, “Kürkçülü” ve “Tekeli” obaları bulunuyordu. Bunlar, Celâli isyanları ve diğer sebepler ile nüfusu çok azalmış bulunan Çukurova’daki Türk halkını kuvvetlendirmişler ve ovanın iskânında önemli rol oynamışlardır

Kültür

Yörükler, boş alanları tarıma açma ve terkedilen çifte-çubuğa sahip çıkma yanında yoğun İslami etkilere karşı kültürünün savunmasını da yapmak gibi gizli bir görev üstlenmiştir. O dönemde yerleşik düzene geçmiş olanlar, Yörüklerin kadın erkek birlikte sergilediği kültürel faaliyetleri örneğin halk oyunlarını “boğaz çalan” ve dinleyen “ağıtçı kadınları” ayıpladıkları, yadırgadıkları, vazgeçirme yönünde telkinler yapıldığı bilinmektedir.

Yörük kadınlarında İslami anlayışa uygun olarak örtünme yoktur. Kadın erkek ilişkileri doğaldır. Müslümanları da Avrupalıları da en çok etkileyen, özgür yaşamları yönünden Yörük kadınları olmuştur. Onların göç kervanını durdurmaya bile gerek görmeden çocuk doğurdukları ve sağlıklı oluşları hayranlık yaratır.

Sonuç

Selçuklu devleti Moğol hâkimiyetine girince Yörükler Moğollar'a karşı mücadele etmişler neticede Türk göçebe unsuru Yörükler, ilk önce Türkiye'de sonra buradan giderek İran'da siyasi hâkimiyeti ele almışlardır.

Böylece Yörükler, Türkiye tarihinin ikinci devrinin (Beylikler dönemi) yaratıcıları oldukları gibi İran'da da XX yüzyıla değin Türk hâkimiyetini devam ettirdiler.

Bu önemli yaşam unsurunun az sayıda bilim adamının araştırmalarına konu edilmiş olması üzüntü vericidir. Umulur ki, bugünkü çalıştay sonucunda önemli adımlar atılır. Ve yine umulur ki bu adımlardan biri, "Yörükler" in ilmi araştırmalara konu edilmek üzere Mersin Üniversitesi bünyesinde bir "Yörük Araştırmaları Enstitüsü" kurulmasına vesile olur.

GÖÇ YOLLARI

GÜNEY TOROSLARDAN ORTA TOROSLARA GÖÇ YOLLARI

Orta Toros Yaylaları

- Beyşehir, Seydişehir, Bozkır (Konya) yöresi yaylaları.
- Akşehir yöresi Sultandağı yaylaları.
- Ermenek (Karaman) Hadim, Taşkent (Konya) arasında bulunan Barçın, Deve Meydanı yaylaları.
- Sarıveliler (Karaman) ilçesinde;Yörük pazarı, Yunt yaylası.
- Anamur (İçel): Kırıkkuyu yaylağı. Kırismetler
- Ulukışla (Niğde) Pozantı (Adana), Tarsus, Çamlıyayla, Erdemli, Silifke, Mut (İçel) Ayrancı (Karaman), Ereğli, Halkapınar (Konya) arasındaki yaylalar
- Erdemli; Yüğlük Dağı, Bolgarbozoğlan (Bulgar Bozoğlan) Karagöl, Eğriçayır, Perçemgediği, Yellibel.
- Silifke, Haçpınar.
- Gülnar; Bardat yaylası.

1988 Yılına ait göç yolları haritası (MEB)

- Gülnardan Seleyokuşundan Bardat yaylasına göçen Yörükler (Yeniyörükler, Gezende, Hacıbahattin)
- Silifke-Akyokuş-Mağara (Mara-Kırobası)-Yedibel Yaylası (Boynuinceli Yörükleri)
- Anamur-Kaş yolu- Kozağaç-Barçın yaylası (Güneybahşiş, Kırismetli, Akarcılar)

Sarkeçililerin göç yolları

Silifke, Aydıncık, Gülnar ve Anamur'dan başlayan göçün kolları

1. Aydıncık-Gülnar merkezden çıkış-Silifke konaklamalı- Palantepe mevkiinden Mut Köseleli köprüsünden geçiş-Mut/Bağcağız-Kozlar Yaylası-Konyanın yaylaları
2. Mut'un Kırkkavak köprüsünü geçerek Karaman ilinden Konya'nın Seydişehir - Beyşehir ilçelerine varış.
3. Ermenek üzerinden Karaman –Hadim ve Seydişehir-Güvercinlik yaylası son nokta.

Kışlaklar

Mersinde Yörüklerin kışlakları Silifke (Yeşilovacık-Narlıkuyu mevki), Mut'a doğru Göksu Vadisi, Anamur sahili, Gülnar.

TOROS YÖRÜKLERİNİN YAŞAMSAL SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

YAŞAMSAL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Gerek Toros Yörükleri, gerekse Anadolu'nun her yöresindeki göçerler ve Yörükler hemen hemen aynı sorunları yaşamaktadırlar. Bu çalışmada konu Toros Yörükleri olduğu için bu bölgede yaşanan sıkıntıları dile getirilmektedir. Bu sıkıntıların olduğu alanlar belli bakanlıkları ilgilendirmektedir. Bu konudaki sorunları ve çözüm önerilerini bakanlık adları ile sıralamak gerekirse;

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

1. Toros Yörükleri göçer topluluklarıdır. Kışın sıcak sahilde yazın serin yaylalarda otururlar. Özellikle Mersin Yöresi Yörükleri Mersin, Karaman ve Konya gibi üç ilin sınırları içinde ot ve otlatma peşinde dağdan dağa göçüp dururlar. Bakanlık bu yer değiştirmede izin belgesini zorunlu kılmaktadır. Hayvan hastalıkları açısından, bu yerinde bir tedbir olabilir. Ancak Yörüklerin yaylada veya sahilde hayvanları bulaşıcı hastalıklara karşı zaten denetim altında olduğu halde, göç sırasında böyle bir belgenin zorunlu olması ve bu belgenin bazen iller arası yenilenmesi ve hatta bazen ilçeler arasında bile yenilenmesi, hayvan sayısına göre belli bir miktar ücret alınması gereksizdir.

Çözüm: Bu uygulama yetiştiricilerden kaldırılmalı sadece Tüccarlara uygulanmalıdır.

2. Hayvan hastalıklarına karşı aşılmalarda ve tedavilerde bakanlık dayatmacı olmamalıdır. Üreticinin isteğine bırakılmalıdır. Zamansız ve gereksiz aşılarda yavru atma, et ve süt kalitesinin bozulmasına meydan verilmemelidir.

Çözüm: Yörüklerin geleneksel hayvan hastalıkları tedavi yöntemleri Veterinerlik Fakültelerince değerlendirilmeli ve uygulamaya konulmalıdır.

3. Hayvanların sayım ve dökümü için kullanılan "küpe" uygulanmasında keçiler için sağlık sorunları oluşmaktadır. Keçiler çalıda otladıkları için, bu numaratorler çalıya tıklararak keçileri rahatsız etmektedir. İnek ve koyunlar yerde otladığı için böyle bir sorun yaşanmamaktadır.

Çözüm: Kulak yerine boynuzla takılabileceği gibi hiç de takılmayabilir. Üreticinin beyanı esas alınarak hayvan sayımı yapılabilir.

4. Üreticiye sayı başına bir miktar destek verilmektedir. Verilen destekten daha fazlası çeşitli uygulamalarla geri alınmaktadır.

Çözüm: Küpe, nakil belgesi, aşılama ücreti vs. için alınan ücretler kaldırılmalıdır.

5. Avrupa birliği uyum yasaları çerçevesinde Tulum peynirine getirilen yasaklama kaldırılmalıdır.

6. Keçi ürünlerini (süt, yoğurt, yağ, peynir, kıl ve gübre) değerlendirmek için bakanlık gerekli önlemleri almalıdır. Maraş usulü dondurmanın en iyisinin keçi sütünden olduğu bilinmektedir. Yazın hayvanlarını sağacağı zaman Yörük en ulaşılmaz yaylalarda bulunmaktadır.

Çözüm: Süt ve süt ürünlerinin SEK eliyle toplanması zor ama mümkündür. Yazın belli yurtlukların onlara tahsis edilmesi halinde hangi bölgedeki hangi çadırdan günlük ne kadar süt alınacağı da bilinir.

TİCARET Bakanlığı keçi kılını kıl, ip ve dokunmuş kara çadır olarak ihraç edilmesi için yabancı ülkelerle temas kurup pazarlanmasına yardımcı olmalıdır.

1. Bakanlıkça zorunlu olması düşünölen “Sürü Yöneticiliđi” sertifikası uygulamasından vazgeçilmelidir. Beşikten itibaren sürü yöneten Yörük çocuğuna sertifikası yok diye otlatma izni verilmemesi hayatın gerçeği ile çelişmektedir.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı

Bu bakanlığımız uygulamalarında Yörükler ve kıl keçisi lehinde epey ilerleme kat etmesine rağmen daha düzeltilmesi gereken bir hayli konu vardır.

1. 2012 yılında çıkartılan Otlatma Yönetmeliđinde görölen aksaklıklar düzeltilmelidir.

A- Her çadırın kışlakta ve yaylakta iki yurdu olmalıdır. Her yurda peş peşe iki kere konulmamalıdır. Yörükler Mersin bölgesinde kışlak yurt bulabildikleri halde, Karaman ve Konya yaylalarında belirli bir yerde kalıcı olamadıklarından şikâyetçidirler. Kalıcı ve belirli yerlerinin olmasını istemektedirler.

B- 10 keçiye tahsis edilen 1 dekar otlatma alanı artırılmalıdır.

C- Köy meralarının dışında kalan özellikle yangına hassas orman alanlarından yer gösterilmelidir. Bu tür yerlerde keçileri sulamak için su bulunmuyorsa, Orman İşletmeleri o bölgeye ulaşım için yollar açarsa, Yörükler traktörlerle hayvanlarına yetecek suyu taşıyabilirler.

1. Orman arazileri ve göç yollarında bulunan doğal su kaynaklarının birçoğu çeşitli nedenlerle faydalanılamaz hale gelmişlerdir.

2. A- Köylere içme suyu veya sulama suyu olarak kapatılan sulardan Yörük hayvanlarının faydalanabileceği bir pay ayrılmalıdır.

3. B- Fidanlama ile kapatılan sulak arazilerde yönetmelikte ön göröldüğu gibi sulama koridorları açılmalıdır. (Yönetmelikte var ama uygulamada görölmemektedir)
C- Bazı yörelerde göç yollarında bulunan sarnıçların işler hale getirilmesi, yağmur suları ile doldurulması, doldurulamayanlar için Orman İşletmelerinin açacağı yollarla ulaşım sağlayarak Traktör tankerleriyle su doldurulmak suretiyle kullanıma açılması gerekebilir.

4. Göç yollarında fidanlama alanlarının kapatılmaması, geçiş koridorları açılarak ulaşımın kolaylaştırılması lazımdır.

5. Göç yollarında kurulan barajlar, kanallar ve diğer engellerden geçişler kolaylaştırılmalıdır. Barajlara yapılacak bir şey yoktur ama kanallar üzerine belirli bölgelerde geçişler için köprüler kurulmalıdır.

6. Yazlık ve kışlık otlatma alanları aylar öncesinden belli edilmeli, hatta mümkünse bu tahsisler hiç değişmemek üzere ailelere verilmelidir.

7. Tapu ve sahiplenip mülk edinmede bir “ Zilliyet” kavramı vardır. Bu kavramdan hareketle Bin yıllık Yörük yurtları (hazine arazileri ve ormanlık alanlar) yine o yörüklerin çocuklarına tahsis belgeleri ile verilmelidir.

8. Bir bölgede yoğunluk var ise rızaya dayalı olarak başka bir bölgeye Yörükler gönderilebilmelidir. Aksi takdirde yer darlığı sebebiyle aşırı otlatılma ve her yıl aynı yurdu kullanarak verimliliğin düşeceği ve bu sebeple hayvan sayısını sınırlandırmaya gidileceği bilinmeli ve bildirilmelidir.

9. Ormanlık alanlardan geçiş izinlerinin, Orman İl Müdürlüğünce verileni yeterli olmalı ve her yıl yenilenmemelidir.

10. Asırlardır Yörüklerin göçtüğü ve göçerken geçtiği yollar bellidir. Bu yollar

A-Fidanlama.

B-Karayolu

C- Köylüler

D- Kanal ve barajlar yapılarak kapatılmıştır.

Bu yollar bazı yerlerde ya sarp kayalar arasındaki dar bir geçide veya yine sarp kayalar arasında dar bir vadiye denk gelir.

İşte böyle dar yerlerden ve ekili arazilerin arasından veya köylerin içinden geçen yerlerden karayolları da geçirilerek bin yıllık Yörük yolu hayvan geçişine yasaklanmıştır. Bu Yollardan hayvan geçişini yasaklamak yerine yanında hayvan geçiş şeritleri konulmalıdır. Dar boğazlardan geçilmesine ceza yazmak yerine trafiğin en az olduğu gecenin bir bölümünde boğazlardan geçiş izni verilmeli veya arazi müsaitse alternatif yol yapılmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı

Mevcut eğitim sistemimiz ve yeni uygulamadaki (4+4+4) Zorunlu eğitim sistemi Yörük aileleri perişan etmektedir. Eskiden beri Yörük çocukları okullarına geç başlayıp erken terk etmek zorundadırlar.

Yatılı bölge okullarında kaloriferli odalarda kalan Yörük çocuğunun vücut kimyası bozulmakta Çadıra intibakı zorlaşmaktadır. 7 yaşından 19 yaşına kadar okulda kapalı mekânda kalan çocuklar çadır ve göçebe hayatına intibak etmekte güçlük çekmektedirler.

Çözüm: Yörük çocuklarına zorunlu eğitimin ilk dördü uygulanarak bir pozitif ayrımcılık yapılmalıdır. Geri kalan tahsillerini de **Hayvan Bakımı ve Üreticiliği Meslek Liseleri** adı ile okullar açılıp **açık lise** olarak devam etmeleri sağlanmalıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı

Her Yörük kara çadırı başlı başına bir kültür varlığıdır. Şimdilerde göç çadırı ve geçici çadır olarak fakir görünse de asılları birçok kültür ve sanat öğeleriyle süslü birer etnografya müzesi niteliğindedir. Bu sebeple Kültür ve Turizm Bakanlığımızın birinci derecede koruyup kollaması gereken bir kültür biçimidir Yörük yaşamı. Bu konuda da öneriler:

1-Yörük oba ve oymaklarının her birinden belirli bir sayıda çadıra göçerlik konusunda imtiyaz tanınmalıdır. Mümkün olursa Oğuzun 24 boyunun adı ile göçer grupları oluşturulmalıdır. Bu gruplar baharda, belirli zaman aralıklarıyla belirlenen, sahil kesimlerinden yayla yollarına düşmeleri yani göçleri, turistik şenliklere dönüştürülmelidir.

2- Her Coğrafi bölgedeki Yörükler ilkbahar ve sonbahar (yayla ve sehel) göç zamanlarında, yerli ve yabancı turizme katkı sağlamak amacı ile Tur Ekiplerine açık olmalı ve yaklaşık 3–5 konaklık bölgelerinde onlara ev sahipliği yapabilecek şekilde düzenleme yapılmalıdır. Bu göçler iki üç haftalık süre içinde sahildeki ilçelerden belirli aralıklarla düzenlenmelidir. Yaylada ise turizme çadırlar süslemeleriyle açılmalıdır. (Çadır kurulması, keçi ve deve sağımı, oğlak kuzu emişmeleri gibi gündelik aktiviteler yerli ve yabancı turistlerle paylaşılmalıdır.)

3- Yörüklerin bu hayatı devam ettirebilmeleri için devlet tarafından Turizm teşvik fonu gibi bir kaynaktan teşvik ve kredi imkânları verilmelidir.

4- Yayla ve kışlak yerlerinde yurtluklar tahsis edilmelidir. Nitekim Orman ve Su İşleri Bakanlığı, otlatma yönetmeliği ile eskiden otlatılmayan yangına hassas bölgelerin hassasiyetini azaltmak için Yörüklere otlak ve mera tahsis etmeye başlamıştır. Otlatılacak bu alanlar genişletilmelidir. Yönetmelikte geçen 10 keçiye bir dekar alan az gelmektedir

5- Yörüklerin kadim göç yollarının haritası çıkartılıp bu yollar üzerinde sonradan oluşan engeller kaldırılmalı, kaldırılamayan (baraj ve kanalet gibi) engellere çözüm bulunmalıdır. Yörük göç yollarının işaret taşları, yol boyunca yerleşim yerlerinden uzaklarda bulunan mezarlıklar ve subaşlarıdır. Gerekirse bu yollar, diğer tarihi yollar gibi tespiti yapılarak (İpek yolu, Sart yolu, kral yolu, Likya (lukka) Yolu. Karia Yolu gibi) korumaya alınmalı ve bu güzergahlar dağcılar ve yürüyüş ekiplerine açılmalıdır.

6- Yaşayan kültür varlığı olarak nesli tükenmekte olan canlılar nasıl korunmaya alınıyorlarsa, Yörüklerin bizzat kendileri korumaya alınması kadar, onların kendilerine has keçi türleri ve develeri de korunmaya alınmalıdır.

Sarıkeçili Yörüklerinden Emine Karadayı Hanımefendi “YAŞAYAN KÜLTÜR HAZİNESİ” İlan edilmiştir. Ancak Emine hanımın tüm diğer canlılar gibi ölümlü olduğu düşünülürse; Kültür hazinesi olarak yaşatılması gerekenler, insanlarımız değil, Onların kara çadırdan göçer kültürü ile yaşayış biçimleridir.

O yaşayış biçiminin korunması arzu edilmektedir.

7- Devlet Yörük kültürünü korumak için onların da otantik bir biçimde yaşamalarını zorunlu kılmalı, motorlu araçlarla göçe izin vermemeli ve kara çadırdan başka tür çadır kullanmalarına müsaade etmemelidir.

Teknolojinin nimetlerinden faydalanıp güneş paneli ile aydınlatma yapan kara çadırlarımız var. Elbette diğer teknolojik imkânlardan da yararlanılmalı ama geleneksellikten ödün verilmemelidir. Göçülen mesafeler 400-500 km.yi bulmaktadır. O sebeple motorlu taşıtlardan faydalanılmaktadır. Bu ise Yörük kültüründe önemli bir yeri olan deveyi saf dışı bırakmakta ve geleneksel develi göçler gündün güne azalmaktadır. Bu konuda kesinlikle devletin teşvik desteğine Yörük'ün ihtiyacı vardır.

8- Kültür ve Turizm Bakanlığı nezdinde her türlü kültürün yaşatılması için çalışmalar yapılmaktadır. Bu cümleden olarak Devlet Opera ve Balesi Kurumu yaşatılmaktadır. Ses ve saz sanatçıları devlet memuru olarak korunup kollanmaktadır. Bu örneklerden hareketle, yörük kültürünü yaşatmak adına Bakanlığın kadrolu elamanları olarak istihdam edilmeleri uygun olabilir.

Dünyanın en güzel ve kaliteli halı ve kilimleri Yörük kadınlarının parmaklarının ve gönüllerinin marifetleri olarak dokunmakta, sanat adına şaheserler üretilmektedir.

Bu konuda Kültür ve Turizm bakanlığına lokomotif görevini üstlenmek düşmektedir. Bakanlığın yönetiminde diğer ilgili bakanlıklarla iş birliği yapılarak “**canlı ve seyyar müze**” olarak değerlendirilen Yörük kültürünün yarınlara aktarılması mümkün olacaktır.

Aksi takdirde bu kültür ve yaşam biçimi kaybolup gidecektir.

Şayet kaybolup giderse, yeniden canlandırılması asla mümkün olmayacaktır.

Bu güne kadar yapılan belgeseller ve bu kültür hakkında yazılan yazılar da arşivlerin tozlu raflarında gözlerden uzak kalacaktır.

Kısacası, devlet desteği olmadan bu kültürü yaşatılamaz. Bu kültürün yaşatılması için devlet eliyle Kültür ve Turizm Bakanlığı desteğine ihtiyaç vardır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

1934 tarihli 2510 sayılı iskan kanunu, 2006 yılında 5543 sayılı kanuna yerini bırakmıştır. Bu kanun değişikliğinde Göçerler-Yörükler lehine herhangi bir kazanım

gözükmemektedir. Mevzuata göre amaç kesin olarak tarımsal-kentsel iskandır. Bu mevzuata göre devletin yerleştirdiği arazilerde tarım ve hayvancılık yapılabilir. 2006 yılından önce 1 aya kadar sigortalı olan göçerler devlet tarafından iskân ediliyordu. 2006'dan sonra 5543 sayılı kanuna göre bir günlük bile sigortası olan göçerler iskân edilemiyor.

Göçer veya Yörükler için bugüne kadar onları başlı başına kapsayan ve düzenleyen bir kanun yapılamamıştır. Herhangi bir hukuki düzenleme de bulunmamaktadır. Bu insanlara, 80 yıl önce yapılmış, 2006 yılında da yeniden çıkarılmış olan, üstelik kendilerini çok da kapsamayan bir kanunla cevap verilmeye çalışılmaktadır.

Bir yaşam ve kültür biçimi olan Yörük-Göçerler için yeni bir kanun yapılarak ya da göçebe kanununa yeni bir madde eklenerek kışlakları ve yaylakları konusunda çözümler aranmalı, kendi tercihleri doğrultusunda yarı yerleşik iskan edilmeli, bu yaşam tarzı ve yaşam alanları korumaya alınmalıdır.

Belediyeler

Yörüklerin önemli sorunlarından birisi de ürettikleri ürünlerini satacak pazar bulmada zorlanmalarıdır.

Son Belediyeler yasasıyla tüm il veya ilçe sınırları içindeki vatandaş belediye seçmeni sayılmaktadır. Dolayısıyla belediyeler Yörüklerin kendi hizmet alanları dışında olmadığını görerek Yörüklere yönelik hizmet ve projelerini geliştirebilirler. Bunlardan en önemlisi, Yörük üretimi ve kültürünün her türlü ürünü için pazar oluşturma konusunda destek olabilirler.

DÜZENLEYEN KURUMLAR

MERSİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
GÜNEYDOĞUM DERNEĞİ

TOROS YÖRÜKLERİNİN

YAŞAMSAL SORUNLARI

SEMPOZYUMU

8 Mayıs 2015 - Mersin Üniversitesi
Kongre Merkezi - Mersin

Güneydoğum
Derneği

Mersin Büyükşehir
Belediyesi

Mersin
Üniversitesi